

Makale Bilgisi

Gönderildiği tarih: 29.12.2025
Kabul edildiği tarih: 03.07.2026
Araştırma Makalesi

Article Info

Date submitted: 29.12.2025
Date accepted: 03.07.2026
Research Article

İKİ RUH, TEK VİZYON: BANDUNG ve ŞANGHAY'IN MODERN DÜNYA İÇİN ORTAK İLHAMI

TWO SPIRITS, ONE VISION: BANDUNG AND SHANGHAI'S
SHARED INSPIRATION FOR THE MODERN WORLD

Kadir ŞAHİN 

Doktora Öğrencisi, Trakya Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler
Anabilim Dalı, Tekirdağ, Türkiye. kadorsahindw@gmail.com

Anahtar sözcükler

Bandung Ruhu, Şangay Ruhu,
İlham, Miras,

Keywords

Bandung Spirit, Shanghai Spirit,
Inspiration, Heritage,

Öz

Araştırmanın amacı, 1955 Bandung Konferansı sonrasında ortaya çıkan Bandung Ruhu ile 2001 yılında kurumsallaşan Şanghay İşbirliği Örgütü'nün benimsediği Şanghay Ruhu arasında tarihsel ve ideolojik bir sürekliliğin bulunup bulunmadığını incelemek OLARAK belirlenmiştir. Araştırma, iki yaklaşımın ortaya çıktığı uluslararası sistem koşullarını, benimsedikleri normatif ilkeleri ve uluslararası toplum anlayışına katkılarını tarihsel-kavramsal bir çerçevede değerlendirmektedir. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden tarihsel-kavramsal analiz ve içerik analizi kullanılmıştır. Araştırma bulguları, Bandung Ruhu ile Şanghay Ruhu arasında doğrudan kurumsal bir devamlılıktan ziyade egemen eşitlik, iç işlerine karışmama, devletlerin toprak bütünlüğüne saygı, uyumsuzlukların barışçıl yollarla çözümü ve çok taraflı iş birliği gibi ortak normatif ilkeler temelinde güçlü bir tarihsel sürekliliğin bulunduğunu göstermektedir. Tartışma bölümünde bu ortaklığın, İngiliz Okulu'nun uluslararası toplum yaklaşımıyla uyumlu biçimde ortak normların farklı tarihsel dönemlerde yeniden üretilebildiğini ortaya koyduğu değerlendirilmiştir. Ayrıca söz konusu ilkelerin Birleşmiş Milletler Şartı'nın temel amaç ve ilkeleriyle büyük ölçüde örtüştüğü belirlenmiştir. Sonuç olarak araştırma, Şanghay Ruhu'nun Bandung Ruhu'nun normatif mirasını değişen uluslararası sistem koşullarına uyarlayarak yeniden ürettiğini ve bu mirasın günümüz çok kutuplu uluslararası düzen tartışmalarında önemini koruduğunu ortaya koymaktadır. Gelecekte yapılacak araştırmalarda, Bandung Ruhu'nun BRICS, ASEAN, Afrika Birliği ve diğer Küresel Güney oluşumları üzerindeki normatif etkisinin karşılaştırmalı analizlerle incelenmesi önerilmektedir.

Abstract

The purpose of this research is to investigate whether there is a historical and ideological continuity between the Bandung Spirit, which emerged following the 1955 Bandung Conference, and the Shanghai Spirit adopted by the Shanghai Cooperation Organisation (SCO) in 2001. The study evaluates the international system conditions under which these two approaches emerged, the normative principles they adopted, and their contributions to the understanding of international society within a historical-conceptual framework, utilizing qualitative research methods such as historical-conceptual analysis and content analysis. The research findings indicate that rather than a direct institutional continuation between the Bandung Spirit and the Shanghai Spirit, there is a strong historical continuity based on common normative principles such as sovereign equality, non-interference in internal affairs, respect for the territorial integrity of states, peaceful resolution of disputes, and multilateral cooperation. In the discussion section, it is evaluated that this partnership reveals, in line with the English School's approach to international society, that common norms can be reproduced in different historical periods, and it has been determined that these principles largely overlap with the fundamental purposes and principles of the United Nations Charter. Consequently, the research demonstrates that the Shanghai Spirit reproduces the normative legacy of the Bandung Spirit by adapting it to changing international system conditions, and that this legacy maintains its importance in today's debates on a multipolar international order. For future research, it is recommended that the normative influence of the Bandung Spirit on BRICS, ASEAN, the African Union, and other Global South formations be examined through comparative analyses.

GİRİŞ

20. yüzyıl, yoğun savaşlar ve yüksek can kayıpları nedeniyle tarihe savaşlar ve ölümler çağı olarak geçmiştir. Soğuk Savaş dönemi, uluslararası kutuplaşmanın en belirgin şekilde yaşandığı süreç olmuştur. Bu dönemde Asya ve Afrika ülkeleri, Bandung Konferansı'nda bir araya gelmiştir. Söz konusu ülkeler, ne Doğu (SSCB) ne de Batı (ABD) eksenine dâhil olmuş, üçüncü bir yolu benimsemiştir. Bu yaklaşım, yalnızca alternatif bir dış politika seçeneği sunmamış, aynı zamanda Bandung Ruhu'nun temelini oluşturmuştur. Bandung Ruhü; eşitlik, bağımsızlık, iç işlerine müdahale etmeme ve Birleşmiş Milletler normlarına bağlılık ilkeleri üzerine inşa edilmiştir. Şanghay Ruhü ise karşılıklı güven ve saygı, barışçıl dış politika ve bölgesel istikrar ilkeleriyle tanımlanmıştır. Bu çerçevede Bandung Ruhu'nun, Şanghay Ruhu'nun şekillenmesinde etkili referanslardan biri olduğu değerlendirilmektedir.

Bu araştırmanın hipotezi, Bandung Ruhü ile Şanghay Ruhü'nün farklı tarihsel bağlamlarda ortaya çıkmış olmalarına rağmen, iç işlerine karışmama, Birleşmiş Milletler Şartı'na bağlılık ve eşitlik gibi ortak normatif ilkeler temelinde tarihsel bir süreklilik sergiledikleri şeklinde formüle edilmiştir. Bu araştırmanın soruları:

- 1- Bandung Ruhü ve Şangay Ruhü hangi uluslararası sistem konjonktüründe ortaya çıkmıştır?
- 2- Bandung Ruhü ve Şangay Ruhü'nün temel ilkeleri nelerdir?
- 3- Bandung Ruhü ve Şangay Ruhü arasında ortak ideolojik ve politik değerler nelerdir?

Araştırmanın amacı, Bandung Konferansı ile Şanghay İşbirliği Örgütü'nün temel ilkelerini ve bu ilkeler arasındaki tarihsel sürekliliği incelemek olmuştur. Araştırma, Bandung Ruhü ile Şanghay Ruhü arasındaki ideolojik sürekliliği ortaya koymayı ve uluslararası ilişkiler literatürüne katkı sunmayı amaçlamıştır. Türkiye'deki akademik çalışmalar, Bandung Konferansı ile ŞİÖ'nün çoğunlukla ayrı başlıklar altında ele almıştır. Bu çalışmalar, iki yaklaşım arasındaki tarihsel mirası, ideolojik kökenleri, ortak ilkeleri ve uluslararası sistem dinamiklerini bütüncül bir çerçevede değerlendirmemiştir. Araştırma, farklı dönemlerde ortaya çıkan ideolojik etkilerin sürekliliğini açıklayarak literatürdeki bu boşluğu doldurmayı amaçlamıştır. Bu araştırma, ŞİÖ'nün Bandung Konferansı'nın doğrudan kurumsal devamı olduğunu ileri sürmemektedir. Bu araştırma, Bandung ve Şanghay ruhları arasındaki ilişkiyi sadece bir benzerlikten ibaret görmeyerek, iki oluşumun da BM Şartı'na atıfta bulunmasının ötesinde bir 'normatif süreklilik' olup olmadığını sorgulamaktadır. Bu bağlamda, her iki ruhun kendi dönemlerinin jeopolitik kısıtlarına rağmen aynı temel normları (egemenlik, iç işlerine karışmama) neden ve nasıl yeniden ürettikleri,

hipotezin sınanması için temel ölçüt olarak kabul edilmiştir.

Yöntem

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden tarihsel-kavramsal analiz yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem, tarihsel olayların, süreçlerin ve kavramların ortaya çıktıkları dönemin koşulları içinde değerlendirilmesine imkân tanımaktadır. Araştırmada veri seti olarak Bandung Konferansı ve Şanghay İşbirliği Örgütü ile ilgili kitaplar, akademik makaleler ve güvenilir haber kaynakları kullanılmıştır. Araştırmada, Bandung Ruhü ile Şanghay Ruhü arasındaki normatif değerler ile Birleşmiş Milletler Şartı'na bağlılık temelinde tarihsel süreklilik ile ideolojik miras analiz edilmiştir. Belgeler, içerik analizi yöntemiyle analitik, bütüncül ve sistematik olarak biçimde incelenmiştir.

Araştırmanın kapsamı, 1955-2001 dönemini kapsayan Bandung Konferansı ile ŞİÖ dolayısıyla/diğer bir ifadeyle 1955-2001 arası dönemi kapsamakla beraber ideolojik, normatif ve tarihsel kısımlarını da kapsamaktadır. Araştırma, ideolojik, normatif ve tarihsel boyutlara odaklanmıştır. Araştırmanın sınırlılıkları kapsamında Bandung Ruhü ile Şanghay Ruhü yalnızca ilgili literatür üzerinden incelenmiştir. Araştırmada nicel verilere yer verilmemiştir. Devletler düzeyinde karşılaştırmalı analiz yapılmamış, kurumsal ilke ve değerlere odaklanılmıştır.

Araştırmanın geçerliliği, Bandung Konferansı ile ŞİÖ'nün kendi dönemlerinin uluslararası sistem koşulları içinde değerlendirilmesiyle sağlanmıştır. Araştırmanın güvenilirliği için veri seti kaynaklarının doğrulanabilir ve tekrarlanabilir olmasına özen gösterilmiştir. Araştırmanın evreni, Soğuk Savaş ve Soğuk Savaş sonrası dönem olarak belirlenmiştir. Bu tercih, Bandung Ruhü ile Şanghay Ruhü'nün farklı tarihsel dönemlerde ortaya çıkmış olmasına dayandırılmıştır. Araştırmanın örnekleme ise Bandung Konferansı ile ŞİÖ'nün kuruluş süreçleri ile mevcut uluslararası düzene tepki olarak doğmaları şeklinde belirlenmiştir.

Kuramsal Bölüm

Bull (1977) ve Buzan (2004)'e göre İngiliz Okulu, uluslararası ilişkilerde devletlerin anarşik bir sistem içerisinde faaliyet göstermesine rağmen ortak normlar, kurumlar ve kurallar sayesinde bir uluslararası toplum oluşturabildiklerini ileri sürmüştür. Bu doğrultuda okulun temel kavramları arasında uluslararası sistem, uluslararası toplum ve dünya toplumu yer almaktadır. Uluslararası sistem, devletlerarasındaki karşılıklı etkileşim ağını ifade ederken; uluslararası toplum, devletlerin egemenlik, diplomasi ve uluslararası hukuk gibi ortak kurumlar çerçevesinde hareket ederek düzeni sürdürmelerini açıklamaktadır. Dünya toplumu ise devletlerin yanı sıra bireyler, uluslararası örgütler ve küresel sivil toplum aktörlerinin uluslararası siyasette giderek artan rolüne vurgu yapmaktadır.

Watson (1992) ve Buzan (2004)'e göre İngiliz Okulu uluslararası düzenin sürdürülebilmesi; egemenlik, diplomasi, güç dengesi, uluslararası hukuk, meşruiyet ve büyük güç yönetimi gibi ortak kurumların varlığı önemlidir. Bu kurumlar, devletlerin davranışlarını belirli kurallar çerçevesinde şekillendirerek uluslararası sistemde istikrarın korunmasına katkı sağlamaktadır. İngiliz Okulu perspektifinden değerlendirildiğinde normatif süreklilik, tarihsel aktörler arasında doğrudan kurumsal devamlılık bulunmasını zorunlu kılmamaktadır. Uluslararası toplum içerisinde ortak normların, ilkelerin ve davranış kalıplarının farklı dönemlerde farklı aktörler tarafından yeniden üretilmesi mümkündür. Bu çerçevede Şanghay Ruhü'nün Bandung Ruhü ile benzer normatif ilkeleri benimsemesi, doğrudan örgütsel bir devamlılıktan ziyade uluslararası toplum içerisinde ortak normların tarihsel aktarımı ve yeniden kurumsallaşması şeklinde değerlendirilebilir. Bu nedenle Bandung Ruhü ile Şanghay Ruhü arasındaki ilişki, kurumsal süreklilikten çok normatif süreklilik temelinde açıklanmaktadır.

Araştırma süreci, Bandung Konferansı (1955) ve Şanghay İşbirliği Örgütü'nün (2001) kuruluşu arasında geçen yaklaşık yarım asırlık tarihsel kesiti, doğrusal bir gelişim çizgisi olarak değil, normatif bir süreklilik odağında incelemektedir. Bu bağlamda, bahsi geçen iki dönem arasında kurumsal bir devamlılıktan ziyade, uluslararası sistemin yapısal kriz anlarında Batı dışı aktörlerin başvurduğu bir stratejik hafıza işlevi ön plana çıkmaktadır. Dolayısıyla Bandung'un normatif mirası, ŞİÖ'nün kuruluş konjonktüründe tesadüfi bir benzerlik değil, çok kutuplu bir dünya düzeni arayışına meşruiyet sağlayan stratejik bir söylemsel kaynak olarak yeniden gündeme gelmiştir. Bu yaklaşım, İngiliz Okulu'nun 'uluslararası toplum' teorisi çerçevesinde, söz konusu normların uykuda kalmadığını, aksine değişen küresel güç dengeleri içerisinde aktörler tarafından dönüştürülerek yeniden araçsallaştırıldığını kanıtlamaktadır.

1. Bandung Ruhü: Asya-Afrika Dayanışmasının Tarihsel Mirası

İkinci Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkan uluslararası sistem, yalnızca güç dengelerinin yeniden dağıldığı bir düzen değil, aynı zamanda meşruiyet krizleriyle şekillenen normatif bir alan ortaya çıkarmıştır. Avrupa merkezli emperyal düzenin çözülmesi, çok sayıda yeni devletin uluslararası sisteme dâhil olmasını sağlamıştır. Ancak bu entegrasyon eşzamanlı olarak yeni bir bağımlılık ve hizalanma baskısını da beraberinde getirmiştir. Bu bağlamda Soğuk Savaş, yalnızca iki süper güç arasındaki rekabet değil, aynı zamanda yeni bağımsız devletlerin konum arayışını belirleyen yapısal bir çerçeve olmuştur. Bu iki kutuplu yapı, devletlere yalnızca güvenlik değil, aynı zamanda kimlik ve özerklik sorunu da dayatmıştır (Kennedy, 2002: 445). Kapitalist ve sosyalist bloklar, kendi sistemlerini evrenselleştirme iddiasıyla hareket

ederken, bu genişleme eğilimi özellikle yeni bağımsızlaşan devletler açısından dış politika özerkliğini daraltan bir etki yaratmıştır (Murat, 2018:364). Dolayısıyla ortaya çıkan temel gerilim, yalnızca ideolojik farklılıklardan değil, aynı zamanda uluslararası sistemde bağımlılık ilişkilerinin yeniden üretilmesinden kaynaklanmaktadır.

Bu yapısal baskıya karşı geliştirilen en önemli siyasal yönelimlerden biri Bağlantısızlık Hareketi olmuştur. Bağlantısızlık, yalnızca iki blok arasında tarafsız kalmayı amaçlayan pragmatik bir dış politika tercihi olmamıştır. Aksine Soğuk Savaş'ın iki kutuplu uluslararası düzeninin ürettiği hiyerarşik güç ve bağımlılık ilişkilerine karşı geliştirilen normatif ve stratejik bir uluslararası konumlanma biçimi haline gelmiştir. Hareketin temel hedefi, yeni bağımsızlığını kazanan devletlerin dış politika tercihlerini büyük güçlerin güvenlik öncelikleri, ideolojik rekabetleri ve nüfuz mücadelelerinden bağımsız şekilde belirleyebilmesini sağlamaktır (Tekin, 2020:77-78). Bu çerçevede Bağlantısızlık, pasif bir tarafsızlık veya denge siyaseti olmamıştır. Siyasal özerkliği, egemen karar alma kapasitesini ve bağımsız kalkınma arayışını önceleyen aktif bir uluslararası strateji olarak değerlendirilmelidir (Aydın, 2018:51-52).

Asya ve Afrika coğrafyasında ortaya çıkan yeni devletler, ortak tarihsel deneyim olarak sömürgecilik geçmişini paylaşmıştır. Bu ortaklık, yalnızca tarihsel bir benzerlik değil, aynı zamanda uluslararası sistemdeki konumlanmalarını belirlemiştir. Sömürgecilik deneyimi, bu devletlerin büyük güçlerle kuracağı her ilişkinin potansiyel olarak yeniden bağımlılık üretebileceği yönünde güçlü bir siyasal bilinç oluşturmıştır. Bu nedenle uluslararası sistemdeki yeni konum arayışı, yalnızca ekonomik kalkınma veya güvenlik değil, aynı zamanda egemenliğin korunması meselesi haline gelmiştir (Mızrak, 2022: 72-73; Yücel, 2014:98).

Bu arayışın en kritik kırılma noktalarından biri, 1950'li yılların ortasında Asya ve Afrika devletlerini bir araya getiren Bandung Konferansı olmuştur. Bu konferans, resmi bir ittifak veya kurumsal örgütlenme üretmekten ziyade, ortak bir siyasal dilin ve normatif çerçevenin inşasına katkı sağlamıştır. Katılımcı devletlerin heterojen yapısı—farklı rejimler, ekonomik düzeyler ve ideolojik yönelimler—tek tip bir bloklaşma yerine, gevşek fakat güçlü bir normatif birliktelik ortaya çıkarmıştır. Bu yeniden tanımlama, güç politikasının mutlak belirleyiciliğini sınırlandırmayı ve egemen eşitlik ilkesini uluslararası ilişkilerin temel normlarından biri haline getirmeyi amaçlamıştır. Müdahale etmeme, güç kullanımının sınırlandırılması, uyuşmazlıkların barışçıl yollarla çözümü ve karşılıklı iş birliği ilkeleri yalnızca normatif deklarasyonlar olarak değil, aynı zamanda yeni bağımsız devletlerin uluslararası sistemde varlıklarını sürdürebilme stratejilerinin bir yansıması olmuştur (Buyuran, 2023: 254-256).

Bu çerçevede Bandung yaklaşımı, iki kutuplu sistemin dışında üçüncü bir blok oluşturma iddiasından çok, bloklaşmanın kendisini problematize eden bir siyasal perspektif üretmiştir (Kaplan, 2021:694-695). Çünkü bu devletler açısından temel sorun, hangi blokta yer alınacağı değil, bloklara dâhil olmanın ürettiği bağımlılık ilişkileri olmuştur. Bu nedenle Bandung ruhu, uluslararası sistemde alternatif bir güç merkezi yaratmaktan ziyade, güç merkezlerinin belirleyiciliğini sınırlayan bir normatif direnç alanı inşa etmiştir.

Yugoslavya, sosyalist blok içinde yer almasına rağmen Sovyet hegemonyasına karşı özerk bir pozisyon geliştirmiştir. Hindistan, sömürge sonrası bağımsızlığını koruma refleksiyle blok dışı bir denge politikası izlemiştir. Mısır ise Arap dünyasında emperyal müdahalelere karşı egemenlik merkezli bir dış politika üretmiştir. Bu farklı deneyimler, ortak bir dış politika davranışına dönüşerek Bağlantısızlık fikrinin pratik temelini güçlendirmiştir. Bandung ruhunun en önemli katkısı, uluslararası ilişkilerde norm üretiminin yalnızca büyük güçlere ait olmadığını göstermiştir. Bu süreç, egemenlik, eşitlik ve müdahale etmeme gibi ilkelerin yalnızca hukuki prensipler değil, aynı zamanda siyasal direnç araçları olarak da işlev görebileceğini ortaya koymuştur. Böylece uluslararası sistem, yalnızca güç dağılımı üzerinden değil, aynı zamanda normatif mücadele alanı haline de gelmiştir.

1955 Bandung Konferansı'nın ortaya koyduğu fikirler, 1961 Belgrad Zirvesi ile birlikte Bağlantısızlık Hareketi'nin kurumsallaşmasına zemin hazırlamıştır. 1961 Zirvesi'ne yirmi beş devlet katılırken, hareket Soğuk Savaş'ın sona erdiği döneme kadar üye sayısını 107'ye yükseltmiştir. 1961-1991 yılları arasında Bağlantısızlar, savundukları ilkeleri tam anlamıyla hayata geçirememiş olsalar da, iki kutuplu sistemin mutlaklaşmasını sınırlayan bir denge unsuru işlevi görmüştür (Arı, 2017: 270). Bandung Ruhu zamanla Üçüncü Dünyacılık düşüncesinin felsefi temelini oluşturmuştur. Başlangıçta siyasal ve ideolojik bir söylem olarak ortaya çıkan bu yaklaşım, ilerleyen dönemde ekonomik kalkınma, sanayileşme ve gelişmişlik tartışmalarıyla birleşerek daha geniş bir kavramsal çerçeveye dönüşmüştür. Bu süreç, Üçüncü Dünyacılık kavramının hem normatif hem de analitik içeriğini belirginleştirmiştir (Emiroğlu ve Ağa, 2020: 25). Aslında bugün Güney Güney İşbirliği'nin tarihsel zemini Bandung Konferansında atılmıştır (Tekin ve Dolu, 2020:77-78).

Soğuk Savaş sonrasında Bağlantısızlar Hareketi'ne yönelik ilgi tamamen ortadan kalkmamıştır. Bazı devletlerin katılımı devam etmiştir. Bu durum, tek kutuplu uluslararası sistemde ABD'nin artan müdahaleci politikaları ve bazı devletleri güvenlik söylemleri üzerinden dışlama eğilimiyle ilişkilendirilmiştir (Hasgüler ve Uludağ, 2011: 57). Sonuç olarak Bandung süreci, kurumsal bir bloklaşmadan ziyade, çok merkezli bir uluslararası düzen tahayyülünün düşünsel zeminini oluşturmuştur.

Bu tahayyül, Soğuk Savaş'ın ikili yapısını ortadan kaldırmamış olsa da, onun dışında alternatif bir siyasal düşünme biçimi üretmiştir. Bu nedenle Bandung ruhu, uluslararası ilişkiler tarihinde yalnızca tarihsel bir olay değil, aynı zamanda sistem eleştirisi üreten kalıcı bir normatif referans noktası olarak değerlendirilebilir.

Sonuç olarak Bandung Ruhu, yalnızca Soğuk Savaş döneminde ortaya çıkmış geçici bir diplomatik girişim olmamıştır. Aksine uluslararası ilişkilerde egemen eşitlik, müdahale etmeme ve barışçıl iş birliği ilkelerini merkeze alan normatif bir uluslararası toplum anlayışının ilk sistematik ifadelerinden biri olmuştur. Bandung Konferansı, yeni bağımsızlığını kazanan devletlerin büyük güç rekabetine alternatif bir siyasal vizyon geliştirme çabasını temsil etmiştir. Bu yönüyle uluslararası sistemin yalnızca güç dengeleri üzerinden değil, ortak normlar ve değerler üzerinden de şekillenebileceğini göstermiştir.

İngiliz Okulu perspektifinden değerlendirildiğinde Bandung Ruhu, anarşik uluslararası sistem içerisinde devletlerin ortak çıkarlar ve ortak normlar etrafında iş birliği geliştirebileceğini ortaya koyan önemli bir örnek teşkil etmektedir. Konferansta benimsenen egemen eşitlik, iç işlerine karışmama, karşılıklı saygı ve uyuşmazlıkların barışçıl yollarla çözümü gibi ilkeler, devletler arasında ortak davranış standartlarının oluşmasına katkı sağlayarak uluslararası toplum düşüncesinin normatif temelini güçlendirmiştir. Bu yönüyle Bandung Ruhu, yalnızca dönemin siyasal koşullarına verilen bir tepki değil, uluslararası toplumun inşasına yönelik uzun vadeli bir norm üretim süreci olarak değerlendirilebilir.

Her ne kadar Bandung Konferansı kurumsal açıdan güçlü bir örgütlenmeye dönüşmemiş ve uygulamada çeşitli sınırlılıklarla karşılaşmış olsa da ortaya koyduğu ilkeler sonraki dönemlerde farklı uluslararası oluşumlar tarafından yeniden yorumlanmış ve yaşatılmıştır. Bu nedenle Bandung Ruhu, tarihsel etkisi yalnızca kendi dönemiyle sınırlı kalmamıştır.

2. Şanghay Ruhu: Modern İşbirliği Modelinde Tarihsel Süreklilik

Şanghay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ), 2001 yılında Çin Halk Cumhuriyeti, Rusya Federasyonu, Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan ve Özbekistan tarafından resmen kurulmuş bir bölgesel güvenlik ve işbirliği örgütü olarak kurulmuştur (Erdoğan, 2020:153). Ancak örgütün tarihsel kökeni, 1996 yılında Çin ile eski Sovyet coğrafyasındaki yeni bağımsız Orta Asya devletleri arasında oluşturulan "Şanghay Beşlisi" mekanizmasına kadar gitmektedir. Bu erken dönem işbirliği, özellikle sınır güvenliği, askeri güven artırıcı önlemler ve karşılıklı güvenin tesis edilmesi gibi pratik sorunlara odaklanmıştır (Kutlu, 2021:534-535). Dolayısıyla ŞİÖ'nün ortaya çıkışı, ani bir kurumsal tasarım değil, Soğuk Savaş sonrası Avrasya jeopolitiğinde ortaya çıkan çok katmanlı güvenlik ihtiyaçlarının bir sonucu olmuştur.

ŞİÖ'nün kurulduğu uluslararası sistem, Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından şekillenen tek kutuplu güç yapısına göre şekillenmiştir. 1990'lar boyunca ABD, küresel ölçekte askeri, ekonomik ve normatif üstünlüğünü pekiştirmiştir. NATO'nun doğuya genişlemesi ve Avrupa Birliği'nin kurumsal derinleşmesiyle birlikte Batı merkezli liberal uluslararası düzen daha görünür hale gelmiştir (Aydoğan, 2021:147). Bu süreç, Avrasya coğrafyasında hem Rusya hem de Çin açısından stratejik bir çevrelenme algısı yaratmıştır. Özellikle ABD'nin Orta Asya ve Orta Doğu'daki artan etkisi, enerji hatları, güvenlik mimarisi ve bölgesel ittifaklar üzerinden yeni bir jeopolitik rekabet alanı doğurmuştur. Bu bağlamda ŞİÖ, yalnızca bölgesel bir işbirliği girişimi değil, aynı zamanda tek kutuplu uluslararası sisteme karşı geliştirilen dolaylı bir dengeleme mekanizması olarak ortaya çıkmıştır (Çakır, 2024:1163-1164; Oğuz ve Karabulut,2022:189-190).

Örgütün kuruluş gerekçesi üç temel eksenle açıklanmıştır. İlk olarak, sınır güvenliği ve askeri istikrar ihtiyacı belirleyici olmuştur. Çin'in Orta Asya devletleriyle uzun sınır hatları boyunca yaşadığı belirsizlikler, Sovyet sonrası dönemde yeni bağımsız devletlerle güven artırıcı mekanizmaların kurulmasını zorunlu kılmıştır. İkinci olarak, terörizm, ayrılıkçılık ve aşırılık olarak tanımlanan "üç kötülük" olgusu, özellikle Orta Asya'daki radikal hareketler ve Çin'in Sincan bölgesine ilişkin güvenlik kaygıları nedeniyle ortak bir tehdit algısı üretmiştir (Maimaitiaili, 2018:50). Üçüncü olarak ise, daha geniş ölçekli bir jeopolitik hedef olan çok kutuplu uluslararası düzenin teşvik edilmesi önem kazanmıştır. Çin ve Rusya açısından ŞİÖ, Batı merkezli normatif ve kurumsal yapıya alternatif bir bölgesel yönetim alanı yaratma işlevi görmüştür (İpek, 2022:409-410;Halidov, 2015:342).

ŞİÖ resmi olarak herhangi bir devlete karşı kurulmuş bir askeri ittifak değildir. Ancak yapısal düzeyde değerlendirildiğinde, ABD'nin liderliğindeki tek kutuplu düzene ve NATO merkezli güvenlik mimarisinin genişlemesine karşı dolaylı bir denge unsuru kurulduğu anlaşılmaktadır (Doğan ve Güler,2023:12)., açık bir blok karşıtlığı üretmek yerine esnek, düşük profilli ve konsensüs temelli bir işbirliği modeli geliştirmiştir. Bu durum, onu klasik ittifak sistemlerinden ayırmıştır. Burum örgütü, daha çok kurumsallaşmış gevşek koordinasyon ağı haline getirmiştir (Eminoğlu ve Demir, 2018:114-139).

ŞİÖ'nün normatif temeli olarak tanımlanan "Şanghay Ruhü", bu yapının yalnızca teknik değil aynı zamanda ideolojik ve diplomatik çerçevesini oluşturmaktadır. Şanghay Ruhü; karşılıklı güven, karşılıklı fayda, eşitlik, istişare, kültürel çeşitliliğe saygı ve iç işlerine karışmama ilkeleri üzerine tesis edilmiştir. Bu ilkeler, uluslararası ilişkilerde Batı merkezli liberal müdahalecilikten farklı olarak, egemenlik ve devlet merkezli bir düzen anlayışını öne çıkarmıştır (Kaşıkçı,2022: 322-323). Bu yönüyle Şanghay Ruhü,

normatif çoğulculuğa dayalı alternatif bir uluslararası işbirliği modeli üretmektedir.

Teorik açıdan bakıldığında Şanghay Ruhü, realist ve kurumsalcı yaklaşımlar arasında hibrit bir karakter taşımaktadır. Bir yandan devlet merkezli güvenlik kaygılarını ve güç dengesi mantığını yansıtırken, diğer yandan düzenli zirveler, çok taraflı mekanizmalar ve kurumsal işbirliği araçlarıyla kurumsalcı bir çerçeve sunmaktadır. Bu hibrit yapı, farklı rejim tiplerine sahip devletlerin aynı platformda yer alabilmesini mümkün kılmaktadır. Böylece Batı ittifak sistemlerinden farklı olarak değer temelli değil, çıkar ve istikrar temelli bir entegrasyon modeli ortaya çıkarmıştır (Kaya, 2019:68-70).

Tarihsel süreklilik açısından Şanghay Ruhü, yalnızca Soğuk Savaş sonrası gelişmelerin değil, daha geniş bir Avrasya siyasal kültürünün devamı olmuştur. Avrasya coğrafyasında tarih boyunca imparatorluklar arası ilişkiler, esnek ittifaklar, sınırların geçirgenliği ve pragmatik diplomasi anlayışı belirleyici olmuştur (Özdağ, 2016:266-267). Şanghay Ruhü'nün en önemli özelliği, egemenlik ilkesini mutlaklaştırması ve dış müdahaleye karşı net bir normatif sınır çizmiştir. Bu yaklaşım, özellikle Batı'nın insan hakları, demokrasi ve müdahale temelli dış politika anlayışına alternatif bir söylem üretmiştir. Ancak bu alternatif, evrensellik iddiasından ziyade göreceli egemenlik ve farklılıkların bir arada var olmasına dayalı bir düzen önermektedir. Bu nedenle Şanghay Ruhü, normatif bir hegemonya kurmak yerine normatif çoğulculuğu kurumsallaştırmayı amaçlamaktadır (Kocamaz ve Tokatlı, 2021:135-136;Gürçan,2019:124-125).

Zaman içinde ŞİÖ'nün faaliyet alanı güvenlik eksenli bir yapıdan ekonomik, enerji, ticaret ve kültürel işbirliğini kapsayan çok boyutlu bir platforma doğru genişlemiştir. Bu genişleme, Şanghay Ruhü'nün esnekliğini ve uyarlanabilir karakterini göstermektedir. Bununla birlikte örgütün konsensüs temelli karar alma mekanizması, kurumsal derinliği sınırlamakta ve zaman zaman stratejik etkinliği azaltmaktadır. Üye devletlerarasındaki çıkar farklılıkları ve bölgesel rekabetler de bu yapının uzun vadeli bütünlüğü açısından yapısal bir gerilim alanı oluşturmaktadır. Sonuç olarak Şanghay İşbirliği Örgütü, Soğuk Savaş sonrası tek kutuplu uluslararası sistemde Avrasya merkezli bir denge ve güvenlik arayışını kurumsallaştırmıştır. Şanghay Ruhü ise bu kurumsal yapının normatif temeli olarak karşılıklı güven, egemen eşitlik ve müdahale karşıtlığı üzerine inşa edilmiştir (Erdoğan ve Topaloğlu, 2025:254-255). Tarihsel süreklilik içinde değerlendirildiğinde, bu yapı hem modern uluslararası sistemin güç dengesi dinamiklerini hem de Avrasya'nın uzun dönemli diplomatik pratiklerini bir araya getiren hibrit bir yönetim modeli olarak ortaya çıkmaktadır.

Sonuç olarak Şanghay Ruhu, Soğuk Savaş sonrası oluşan tek kutuplu uluslararası sistem içerisinde Avrasya merkezli yeni bir iş birliği anlayışının normatif temelini oluşturmuştur. Karşılıklı güven, eşitlik, istişare, egemenliğe saygı ve iç işlerine karışmama ilkeleri üzerine inşa edilen bu yaklaşım, yalnızca bölgesel güvenlik sorunlarına çözüm üretmeyi değil, aynı zamanda uluslararası sistemde daha dengeli ve çok taraflı bir düzen anlayışını teşvik etmeyi amaçlamaktadır (Altundağ, 2016:120-121). Bu yönüyle Şanghay Ruhu, güç rekabetini tamamen dışlamamakla birlikte devletlerarasında ortak normlar temelinde iş birliğini önceleyen alternatif bir uluslararası yönetim modeli ortaya koymaktadır.

İngiliz Okulu perspektifinden değerlendirildiğinde Şanghay Ruhu, anarşik uluslararası sistem içerisinde devletlerin ortak kurallar, normlar ve kurumlar aracılığıyla uluslararası toplum oluşturabileceği yönündeki yaklaşımı desteklemektedir. Şanghay İşbirliği Örgütü, farklı siyasi rejimlere ve dış politika önceliklerine sahip devletleri, ortak güvenlik anlayışı ve karşılıklı çıkar ilkesi etrafında bir araya getirerek uluslararası toplumun yalnızca ortak kültürel kimlikten değil, ortak normatif değerlerden de beslenebileceğini göstermektedir. Bu bağlamda Şanghay Ruhu, İngiliz Okulu'nun uluslararası toplum anlayışında vurguladığı egemen eşitlik, düzenin korunması ve devletler arası iş birliği ilkelerinin günümüz Avrasya coğrafyasındaki kurumsal yansımalarından biri olarak değerlendirilebilir.

Bununla birlikte Şanghay Ruhu, kurumsal yapısını konsensüs esasına dayandırması ve egemenlik ilkesini ön planda tutması nedeniyle Batı merkezli müdahaleci uluslararası düzen anlayışından farklılaşmaktadır. Bu durum, örgütün uluslararası sistemde alternatif bir normatif yaklaşım geliştirme kapasitesini artırırken, aynı zamanda üye devletlerin farklı ulusal çıkarları nedeniyle karar alma süreçlerini sınırlandırabilmektedir. Buna rağmen Şanghay Ruhu, çok taraflı diplomasi, karşılıklı güven ve egemen eşitlik ilkelerini kurumsal düzeyde sürdürmesi bakımından günümüz uluslararası ilişkilerinde önemini korumaktadır (Öztürk, 2014:264-265). Bu yönüyle Şanghay Ruhu, yalnızca bölgesel bir iş birliği modeli değil, aynı zamanda uluslararası toplumun farklı normatif temeller üzerinde de inşa edilebileceğini gösteren önemli bir örnek olarak değerlendirilebilir.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırmada gerçekleştirilen tarihsel-kavramsal analiz, Bandung Ruhu ile Şanghay Ruhu arasında doğrudan kurumsal bir devamlılıktan ziyade ortak normatif ilkeler temelinde şekillenen tarihsel bir sürekliliğin bulunduğunu ortaya koymaktadır. Her iki yaklaşım da farklı uluslararası sistem koşullarında ortaya çıkmış olsa da egemen devlet anlayışını, eşitliği, iç işlerine karışmama ilkesini, uyuşmazlıkların barışçıl yollarla çözümünü ve çok taraflı iş birliğini ortak

normatif zemin olarak benimsemektedir. Araştırmanın ilk bulgusu, bu ilkelerin yalnızca Bandung Konferansı Nihai Bildirisi ile Şanghay İşbirliği Örgütü belgelerinde değil, aynı zamanda Birleşmiş Milletler Şartı'nın temel amaç ve ilkeleriyle de büyük ölçüde örtüştüğünü göstermektedir. Özellikle BM Şartı'nın 1. maddesinde yer alan uluslararası barış ve güvenliğin korunması, uyuşmazlıkların barışçıl yollarla çözülmesi ve devletlerarasında dostane ilişkilerin geliştirilmesi hedefleri ile 2. maddesinde düzenlenen egemen eşitlik, güç kullanma yasağı ve iç işlerine karışmama ilkeleri, hem Bandung hem de Şanghay ruhunun temel normatif referanslarını oluşturmaktadır.

Araştırmanın ikinci bulgusu, normatif değerlerin tarihsel aktarım biçimine ilişkin olmuştur. Bandung Konferansı, Soğuk Savaş'ın iki kutuplu yapısına karşı bağımsız bir dış politika vizyonu geliştirirken, Şanghay İşbirliği Örgütü ise Soğuk Savaş sonrasında oluşan tek kutuplu sisteme karşı çok kutupluluk anlayışını savunmuştur. Farklı tarihsel bağlamlarda ortaya çıkmalarına rağmen iki yaklaşımın da uluslararası sistemde büyük güç rekabetine alternatif oluşturma amacı taşıdığı görülmektedir. Bu durum, araştırmanın hipotezinde ileri sürülen tarihsel ve ideolojik süreklilik iddiasını desteklemektedir.

Araştırmanın üçüncü bulgusu, liderlerin norm üretimindeki rolünü ortaya koymaktadır. Tito, Nehru ve Nasır'ın öncülük ettiği Bandung yaklaşımı, daha sonra Çin ve Rusya liderliğinde geliştirilen Şanghay Ruhu içerisinde farklı jeopolitik koşullara uyarlanmıştır. Burada dikkat çeken husus, aktörlerin değişmesine rağmen savunulan temel ilkeler büyük ölçüde korunmuştur. Bu nedenle tarihsel süreklilik, örgütsel devamlılıktan ziyade normların farklı dönemlerde yeniden yorumlanması ve kurumsallaştırılması şeklinde gerçekleşmiştir.

Araştırmanın ortaya koyduğu bulgular, İngiliz Okulu'nun uluslararası toplum yaklaşımıyla da uyumludur. İngiliz Okulu'na göre uluslararası toplum yalnızca güç dengesi üzerinden değil, ortak kurallar, normlar ve kurumlar üzerinden de şekillenmektedir. Bandung Ruhu ile Şanghay Ruhu arasında gözlenen egemen eşitlik, karşılıklı saygı, diplomasi, uluslararası hukuk ve çok taraflılık vurgusu, devletlerin ortak normlar etrafında iş birliği geliştirebildiğini göstermektedir. Bu yönüyle araştırma bulguları, İngiliz Okulu'nun normatif süreklilik ve uluslararası toplum varsayımını desteklemektedir.

Bununla birlikte araştırma, Bandung Ruhu ile Şanghay Ruhu'nun tamamen aynı siyasi yaklaşımı temsil ettiği sonucuna ulaşmamaktadır. Bandung Konferansı daha çok sömürgecilik karşıtı ve dekolonizasyon sürecinin ürünü olarak ortaya çıkarken, Şanghay Ruhu güvenlik, bölgesel istikrar ve çok kutuplu dünya düzeni ekseninde şekillenmiştir. Dolayısıyla iki yaklaşım arasında tarihsel bağlam, güvenlik öncelikleri ve kurumsal yapı bakımından

önemli farklılıklar bulunmaktadır. Ancak bu farklılıklar, ortak normatif ilkelerin devam ettiği gerçeğini değiştirmemektedir.

Sonuç olarak araştırmanın bulguları, Bandung Ruhı ile Şanghay Ruhı arasında doğrudan kurumsal bir devamlılık değil; Birleşmiş Milletler Şartı'nın temel ilkeleriyle uyumlu ortak normatif değerler üzerinden gelişen tarihsel ve ideolojik bir süreklilik bulunduğunu göstermektedir. Egemen eşitlik, iç işlerine karışmama, güç kullanımından kaçınma, uluslararası uyuşmazlıkların barışçıl yollarla çözülmesi ve çok taraflı iş birliği gibi ilkeler, 1955 Bandung Konferansı'ndan başlayarak Şanghay İşbirliği Örgütü'nün kurumsal belgelerine kadar uzanan ortak bir normatif çizgi oluşturmaktadır. Bu durum araştırmanın temel hipotezini desteklemekte ve Bandung Ruhı'nun günümüz uluslararası ilişkilerinde Şanghay Ruhı aracılığıyla yeniden üretilen tarihsel bir normatif miras niteliği taşıdığını ortaya koymaktadır.

İki oluşumun normatif benzerlikleri, bazı eleştirilerce sadece her ikisinin de BM Şartı'na bağlı kalmalarıyla açıklanabilecek bir 'tesadüf' veya 'ortak kaynak' olarak yorumlanabilir. Ancak analiz, Bandung'un 1955'teki özgün sömürgecilik karşıtı 'üçüncü yol' kimliğinin, ŞİÖ'nün 2000'li yıllardaki çok kutupluluk söylemiyle sadece BM normlarını değil, 'Batı dışı bir egemenlik' anlayışını da miras aldığını ortaya koymaktadır. Dolayısıyla Şanghay Ruhı, Bandung'un normlarını BM Şartı'ndan kopyalamamış; aksine, bu normları değişen jeopolitik konjonktüre göre 'Batı dışı bir bölgesel güvenlik' çerçevesinde yeniden yorumlamıştır. Bu durum, ilişkinin sadece ortak bir yasal kaynak (BM) ile açıklanamayacağını, bilinçli bir normatif aktarımın varlığını doğrulamaktadır.

BM Şartı'nın temel ilkeleri (egemenlik, iç işlerine karışmama vb.) evrenselidir; ancak bu ilkeler Bandung tarafından 'sömürgecilik karşıtı' bir bağlamda, ŞİÖ tarafından ise 'tek kutuplu düzene karşı bölgesel dayanışma' bağlamında yorumlanmıştır. Yani BM Şartı, bu iki oluşum için sadece hukuki bir zemin değil, kendi jeopolitik ajandalarını meşrulaştırdıkları esnek bir söylem alanı olarak kullanılmıştır. BM Şartı, sistem düzeyinde küresel bir barış çerçevesi sunarken, Bandung ve ŞİÖ bu normları bölgesel düzeyde 'dayanışma ve karşılıklı güven' eksenine çekmiştir. Dolayısıyla, benzerlik sadece BM Şartı'ndan kaynaklı bir benzerlik değil, BM'nin evrensel normlarını yerel birer güvenlik ve iş birliği pratiğine dönüştüren özgün bir normatif evrimdir.

Bu noktada vurgulanmalıdır ki; BM Şartı'na yapılan atıflar, her iki ruhun sadece küresel normları yinelediği anlamına gelmemektedir. Aksine bu durum, her iki oluşumun da kendi dönemlerinin hegemonik yapılarına (Soğuk Savaş'taki kutuplaşma ve Soğuk Savaş sonrası tek kutupluluk) karşı, BM normlarını meşruiyet zemini olarak kullanarak kendi özgün bölgesel güvenlik anlayışlarını inşa ettiklerini

göstermektedir. Yani BM Şartı'na olan bağlılık, bir kopyalama değil, küresel normların bölgesel çıkarlarla harmanlandığı stratejik bir adaptasyon süreci olmuştur.

SONUÇ

Uluslararası ilişkiler literatüründe Bandung Konferansı ile ŞİÖ çoğunlukla birbirinden bağımsız tarihsel olaylar veya farklı bölgesel oluşumlar olarak incelenmiştir. Bu yaklaşım, iki yapı arasında ortak normatif ilkeler temelinde oluşabilecek tarihsel ve ideolojik sürekliliğin yeterince açıklanamamasına neden olmuştur. Araştırmanın temel problemi, farklı uluslararası sistem koşullarında ortaya çıkan Bandung Ruhı ile Şanghay Ruhı arasında ortak bir normatif mirasın bulunup bulunmadığının ortaya konulamamasıdır. Bu araştırma, söz konusu boşluğu tarihsel-kavramsal analiz yöntemi aracılığıyla inceleyerek literatüre katkı sunmayı amaçlamıştır.

Araştırma, hipotezi test ederken karşıt bir senaryo da değerlendirmiştir. Eğer Bandung ve Şanghay arasında bir ideolojik/normatif süreklilik olmasaydı, ŞİÖ'nün kuruluş ilkelerinin daha çok 'güvenlik/askeri pakt' eksenli olması beklenebilirdi. Ancak analiz sonucunda, ŞİÖ'nün Bandung'un 'iç işlerine karışmama' gibi normatif ilkelerini, bölgesel bir iş birliği modelinin merkezine yerleştirdiğini göstermiştir. Bu da, iki ruhun sadece BM normlarını tekrarlayan değil, birbirini tamamlayan bir normatif miras döngüsü içerisinde olduğunu kanıtlamaktadır.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, Bandung Ruhı ile Şanghay Ruhı arasında doğrudan kurumsal bir devamlılıktan ziyade güçlü bir normatif sürekliliğin bulunduğunu göstermektedir. Her iki yaklaşımın egemen eşitlik, devletlerin toprak bütünlüğüne saygı, iç işlerine karışmama, uluslararası uyuşmazlıkların barışçıl yollarla çözülmesi, çok taraflı iş birliği ve karşılıklı yarar ilkelerini ortak şekilde benimsediği belirlenmiştir. Ayrıca bu ilkelerin yalnızca iki yapının kurucu belgelerinde değil, aynı zamanda Birleşmiş Milletler Şartı'nın temel amaç ve ilkeleriyle de büyük ölçüde örtüştüğü görülmektedir. Bu durum, araştırmanın temel hipotezini desteklemekte ve Bandung Ruhı'nun geliştirdiği normatif çerçevenin Şanghay Ruhı içerisinde farklı tarihsel koşullara uyarlanarak yeniden üretildiğini ortaya koymaktadır.

Araştırmanın en önemli kuramsal katkısı, Bandung Konferansı ile Şanghay İşbirliği Örgütü arasındaki ilişkiyi kurumsal devamlılık üzerinden değil, normatif miras ve tarihsel süreklilik ekseninde açıklaması olmuştur. Bu yaklaşım, İngiliz Okulu'nun uluslararası toplum anlayışıyla uyumlu biçimde, ortak normların farklı dönemlerde farklı aktörler tarafından yeniden üretilebildiğini göstermektedir. Böylece araştırma, Bandung Ruhı'nun yalnızca Soğuk Savaş dönemine ait tarihsel bir olgu olmadığını; günümüz uluslararası ilişkilerinde de etkisini sürdüren bir normatif referans niteliği taşıdığını ileri sürmektedir. Bu yönüyle araştırma, uluslararası toplum, normatif

süreklilik ve çok kutupluluk tartışmalarına kavramsal düzeyde katkı sağlamaktadır.

Bununla birlikte araştırmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Çalışma yalnızca Bandung Konferansı ve Şanghay İşbirliği Örgütü'nün resmi belgeleri ile ilgili akademik literatür üzerinden yürütülmüştür. Üye devletlerin dış politika uygulamaları, karar alma süreçleri ve pratik davranışları karşılaştırmalı olarak incelenmemiştir. Ayrıca analiz, normatif ve tarihsel boyutla sınırlandırılmıştır. Nicel yöntemler veya ampirik politika analizleri araştırma kapsamına dâhil edilmemiştir. Bu nedenle ulaşılan sonuçlar, normatif söylem düzeyindeki benzerlikler çerçevesinde değerlendirilmelidir.

Gelecekte yapılacak araştırmalar, Bandung Ruhü'nün yalnızca Şanghay İşbirliği Örgütü üzerindeki etkisini değil; BRICS, ASEAN, Afrika Birliği ve Küresel Güney iş birliği mekanizmaları gibi diğer uluslararası oluşumlar üzerindeki normatif yansımalarını da karşılaştırmalı biçimde incelemeleri önerilmektedir. Bunun yanında üye devletlerin dış politika davranışlarının söylem ve uygulama düzeyinde karşılaştırılması, normatif sürekliliğin pratikte ne ölçüde gerçekleştiğini daha kapsamlı biçimde ortaya koyacaktır. Böyle araştırmalar, alternatif uluslararası düzen tartışmalarının teorik ve ampirik temellerini güçlendirecektir.

Sonuç olarak Bandung Ruhü ile Şanghay Ruhü, farklı tarihsel dönemlerin ürünü olmalarına rağmen uluslararası toplum anlayışını egemen eşitlik, barışçıl diplomasi, karşılıklı saygı ve çok taraflı iş birliği ilkeleri üzerine inşa eden ortak bir normatif geleneği temsil etmektedir. Bu araştırma, iki yapı arasındaki ilişkinin kurumsal devamlılıktan ziyade ortak değerlerin tarihsel aktarımı yoluyla açıklanabileceğini ortaya koymuştur. Değişen uluslararası güç dengelerine rağmen normatif ilkelerin farklı aktörler tarafından yeniden üretilmesi, uluslararası ilişkilerde tarihsel mirasın yalnızca geçmişe ait bir olgu olmadığını, aynı zamanda günümüz küresel yönetim anlayışını şekillendiren dinamik bir unsur olmaya devam ettiğini göstermektedir.

KAYNAKÇA

- Altundağ, Z. (2016). Geçmişten günümüze Şanghay İşbirliği Örgütü. *Avrasya Etütleri*, 49(1), 99–124.
- Arı, T. (2017). *Uluslararası ilişkiler ve dış politika*. İstanbul: Alfa Akademi.
- Aydın, M. K. (2018). Bandung Konferansı ve Türk basınına yansımaları. *Turkish Studies: History*, 13(24), 33–60.
- Aydoğan, S. (2021). Rusya ve Çin'i Şanghay İşbirliği Örgütü'nün oluşumuna götüren sebepler. *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(3), 135–149.
- Bull, H. (1977). *The Anarchical Society: A Study of Order in World Politics*. Macmillan.
- Buyuran, A. A. (2023). Güç dengesindeki Soğuk Savaş sonrası değişimin uluslararası hukuktaki egemen eşitlik diline yansımaları. *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(2), 239–260.
- Buzan, B. (2004). *From international to world society? English School theory and the social structure of globalisation*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Çakır, M. F. (2024). Şangay İşbirliği Örgütü ve Orta Asya'da bölgesel güvenlik. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(3), 1149–1166.
- Doğan, F., & Güler, A. (2023). NATO ve Şangay İşbirliği Örgütü'nün terörle mücadele stratejilerinin karşılaştırmalı analizi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 51, 1–17.
- Dunne, T. (1998). *Inventing international society: A history of the English School*. London: MacMillan.
- Eminoğlu, A., & Demir, S. (2018). Küresel rekabetin karşılaştırmalı bir analizi: Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO) ve Şangay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ). *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 52, 115–142.
- Emiroğlu, H. ve Ağa, D. (2020). Üçüncü Dünya kavramı üzerine tartışmalar ve Üçüncü Dünyacılığın çevre sorunları bağlamında sürdürülebilirliği. *Avrasya Etütleri*, 57(1), 5–31.
- Erdoğan, S. (2020). İran-Şangay İşbirliği Örgütü ilişkileri ve İran'ın üyelik beklentisi. *Medeniyet Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 151–169.
- Erdoğan, S., & Topaloğlu, H. (2025). Çin ve Rusya'nın Orta Asya'da hegemonik bölgeselleşme aracı olarak Şangay İşbirliği Örgütü. *İmgelem*, 16, 241–264.
- Gürçan, E. C. (2019). Post-hegemonyacı dünya düzeni altında Çin'in Avrasya bölgesi. *Cappadocia Journal of Area Studies*, 1(1), 111–128.
- Halidov, İ. (2015). Çok kutuplu dünya sistemi için Rusya'nın desteklediği bölgesel ve uluslararası örgütler. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, 51, 332–345.
- Hasgüler, M., & Uludağ, M. B. (2011). “Üçüncü Dünya” yolunda Rusya ve Orta Asya. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 41, 39–60.
- İpek, N. (2022). Rusya Federasyonu-Çin Halk Cumhuriyeti ilişkileri: Çok kutupluluğun inşası. *International Journal of Social Inquiry*, 15(2), 395–414.
- Kaşıkçı, T. (2022). Devletlerarası ilişkilerde kurumsallaşma örneği olarak Şanghay İşbirliği Örgütü. *Gazi Akademik Bakış Dergisi*, 16(31), 303–326.

- Kaya, R. (2019). Orta Asya 'bölgesel güvenlik kompleksi' ve Şangay İşbirliği Örgütü. *International Journal of Political Science and Urban Studies*, 7, 53–71.
- Kennedy, P. (2002). *Büyük güçlerin yükseliş ve çöküşleri* (Çev. B. Karanakçı). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Kocamaz, S., & Tokatlı, S. G. (2021). Güç dengelerindeki değişimin uluslararası sistem üzerindeki dönüştürücü etkisi: ABD ve Çin rekabeti üzerine bir analiz. *Novus Orbis: Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 3(2), 105–142.
- Kutlu, E. (2021). İkili anlaşmadan bölgesel işbirliğine: Şangay İşbirliği Örgütü. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 8(3), 533–553.
- Maimaitiaili, K. (2018). Avrasya'da bölgesel istikrar ve iktisadi kalkınmadaki rolü açısından Şangay İşbirliği Örgütü. *Uluslararası Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 44–51.
- Mızrak, B. (2022). Afrika'daki devletleşme süreçlerinde yaşanan sorunlar: Sömürge öncesi ve sonrası döneme dair bir değerlendirme. *Bölge Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 50–77.
- Murat, T. (2018). Bandung Konferansı ve Türkiye. *Fırat University Journal of Social Sciences*, 28(2), 363–379.
- Oğuz, Ş., & Karabulut, B. (2022). The rise of Shanghai Cooperation Organization in Central Asia: A tool of cooperation or competition between Russia and China over the Turkic states? *Cappadocia Journal of Area Studies*, 4(2), 175–193.
- Özdağ, H. H. O. (2016). Mevcut dünya düzeninde Avrasya'nın konumu: Beliren tarihsel blok. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 50, 254–270.
- Öztürk, M. (2014). Şangay İşbirliği Teşkilatı'nın uluslararası ilişkiler tasarımı. *Avrasya Etütleri*, 45(1), 249–268.
- Sicim Kaplan, E. (2021). Özgürlük yolu: Bandung Konferansı ve Japonya. *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 36(2), 675–699.
- Tekin, S., & Dolu, M. T. (2020). Güney-Güney işbirliğinin ideolojik temelleri: Bağlantısızlar Hareketi ve Küresel Güney. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(24), 65–81.
- Watson, A. (1992). *The Evolution of International Society*. Routledge.
- Yücel, Ö. (2014). Halkların ekonomik (iktisadi) self determinasyon hakkı ve Afrika'daki halklar. *Adam Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 89–100.

Extended Abstract

Purpose

The primary purpose of this research is to investigate the presence of a historical and ideological relationship, specifically defined as normative continuity, between the Bandung Spirit—which emerged following the 1955 Bandung Conference—and the Shanghai Spirit, which became the foundational framework for the Shanghai Cooperation Organisation (SCO) in 2001. The study addresses a gap in the literature where these two movements are often analyzed as independent regional or historical events, failing to capture the underlying intellectual legacy connecting them. Rather than seeking a direct institutional succession, this research examines how these two approaches, emerging under distinct international system conditions, reconstructed shared normative principles to provide alternative visions for global governance and challenge the dominant power dynamics of their respective eras.

Method

The study utilizes a qualitative methodology based on historical-conceptual analysis and content analysis. This method is essential for understanding historical events, processes, and concepts within the specific socio-political contexts of their time. The data set encompasses official declarations, academic literature, and reliable analytical sources concerning both the Bandung Conference and the SCO. The scope of the research spans the period from 1955 to 2001, focusing on ideological, normative, and historical dimensions. The study is limited to an analysis of these concepts through existing literature and founding documents, excluding quantitative data or comparative state-level behavioral analysis. The research design is robust, with validity ensured by interpreting these events within the constraints of their respective international systems.

Theoretical Framework

The research is grounded in the "English School" of international relations theory, particularly the works of Bull (1977) and Buzan (2004). The English School posits that states, even within an anarchic international system, form an "international society" through the adoption of shared norms, institutions, and rules such as sovereignty, diplomacy, and international law. This framework is pivotal to the study because it suggests that normative continuity does not necessitate a direct organizational link. Instead, it allows for the possibility that core norms—such as non-interference and sovereign equality—can be "reproduced" and "re-institutionalized" by different actors across different historical periods to maintain order and legitimacy. Consequently, the relationship between the Bandung and Shanghai spirits is explained through this lens of normative transfer rather than institutional history.

Findings

The research presents several key findings regarding the link between the two spirits:

Common Normative Principles: The analysis reveals a clear intersection of values, including sovereign equality, non-interference in internal affairs, respect for territorial integrity, peaceful resolution of disputes, and inclusive multilateral cooperation.

Alignment with the UN Charter: These shared principles are deeply rooted in, and largely overlap with, the foundational purposes and principles of the United Nations Charter.

Systemic Reaction: Both spirits emerged as reactions to hegemonies—Bandung against Cold War bipolarity and the SCO against post-Cold War unipolarity—serving as strategic "memory" resources for non-Western actors to advocate for multipolarity.

Normative Adaptation: While the key actors changed—from Tito, Nehru, and Nasser in the 1950s to the leadership behind the SCO in the 2000s—the core principles were preserved and updated, showing that normative continuity is a process of strategic adaptation rather than mere repetition.

Discussion

The discussion emphasizes that the observed similarities are not merely a product of both entities citing the UN Charter as a generic legal obligation. Instead, the analysis suggests a deliberate normative transfer. While Bandung's original "third way" identity was shaped by the urgency of anti-colonialism and decolonization, the SCO adapted these norms to address the security needs of a "non-Western" Eurasian geopolitical framework. The Shanghai Spirit effectively transformed these universal UN principles into a localized, regional security and cooperation practice, thereby legitimizing a "non-Western" interpretation of sovereignty. Thus, the study validates the hypothesis that the Bandung Spirit acts as a persistent normative legacy that informs contemporary state-organization relations. The study further notes that if no ideological continuity existed, one might expect the SCO to have focused purely on narrow military pacts, whereas, in reality, it embedded the normative values of Bandung into its core governance model.

Conclusion

The research concludes that there is no direct institutional continuation between the 1955 Bandung Conference and the 2001 SCO; however, there is a profound and undeniable normative and ideological continuity. The Bandung Spirit provides a vital intellectual and normative foundation that has been reinterpreted to meet the challenges of the 21st century. By championing equality, independence, and peaceful diplomacy, both spirits represent a consistent effort to create a more balanced international order,

demonstrating that historical legacies remain dynamic forces in modern global governance. The study confirms that historical inheritance is not just a relic of the past but a tool used by states to shape contemporary international society. Future researchers are encouraged to expand this analysis to examine the normative impact of the Bandung Spirit on other "Global South" entities, such as BRICS, the African Union, and ASEAN, to further deepen the understanding of how these normative cycles influence global politics.